

ВІДГУК

офіційного опонента доктора юридичних наук, професора, ректора Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка Соболя Євгена Юрійовича на дисертацію Ярусевич Анни Сергіївни «Адміністративно-правовий статус суб'єктів управління об'єктами державної власності в оборонно-промисловому комплексі», яка подана на захист до разової спеціалізованої вченої ради у Сумському державному університеті на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми. З урахуванням зростання геополітичних та економічних загроз, ефективного управління оборонно-промисловим комплексом важливо для забезпечення національної безпеки. У сучасному світі, де технологічні зміни швидко розвиваються, оборонно-промисловий комплекс повинен бути готовий до впровадження новітніх технологій та інновацій для підтримки високої ефективності. Оборонно-промисловий комплекс має значущий вплив на економіку країни. Розвинений оборонно-промисловий комплекс може забезпечити країні незалежність у виробництві стратегічно важливих військових та промислових товарів. Це може виявитися важливим у випадку, якщо країна стикається з зовнішніми викликами. Ефективне управління цим сектором сприяє економічному зростанню та стабільності. Управління об'єктами державної власності в оборонно-промисловому комплексі важливе для розвитку міжнародних партнерства та співпраці у галузі оборони та безпеки. Реформи в управлінні оборонно-промисловим комплексом в умовах воєнного стану можуть бути важливим елементом стратегічного планування. Адже, спрямовані на оптимізацію і координацію діяльності різних суб'єктів управління, а відтак можуть покращити ефективність виробництва та розподілу ресурсів. У контексті реформ в Україні, дослідження адміністративно-правового статусу

суб'єктів управління може визначити оптимальні зміни у законодавстві для поліпшення управлінських практик. Це може покращити ефективність функціонування підприємств оборонно-промислового комплексу та забезпечити раціональне використання ресурсів. Крім того, зміни в глобальному політичному та економічному середовищі, а також сучасні виклики, такі як кіберзагрози та воєнний стан вимагають адаптації й вдосконалення стратегій управління. Дослідження може виявитися корисним для розвитку кадрового потенціалу управлінського персоналу в оборонно-промисловому комплексі, сприяючи розвитку лідерських та управлінських навичок.

Отже, актуальність дослідження Ярусевич А. С. обумовлена потребою у збалансованому, ефективному управлінні оборонно-промисловим комплексом, яке враховує сучасні виклики та сприяє національній безпеці та розвитку, а також здатне забезпечити побудову наукової основи для вибудування стратегій управління з метою відновлення після воєнного конфлікту.

Здійснене наукове дослідження має беззаперечний зв'язок з відповідними науковими програмами, планами, темами, адже дисертацію виконано відповідно до Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року, схвалених Указом Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019; Стратегії розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2021–2025 роки, затвердженої Постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 26 березня 2021 року, Стратегії реформування державного управління України на 2022–2025 роки, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України № 831-р; від 21 липня 2021 року; науково-дослідної теми Навчально-наукового інституту права Сумського державного університету «Концептуальні засади реформування системи правоохоронних органів у сучасних умовах

трансформації нагляду і контролю щодо забезпечення економічної безпеки України» (номер державної реєстрації – 0122U000779).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації. Автором опрацьовано значний масив наукової літератури та нормативного матеріалу за темою дисертаційного дослідження, що свідчить про належний рівень обізнаності дисертантки у питаннях, які нею досліджуються та відповідний рівень достовірності зроблених у роботі висновків.

Належний ступінь наукової обґрунтованості та достовірності результатів дисертаційного дослідження забезпечено використанням загальнонаукових та спеціальних методів, які дали змогу найбільш оптимально врахувати специфіку об'єкта і предмета дослідження.

Для досягнення поставленої мети в дисертаційному дослідженні було застосовано комплекс методів. По-перше, історико-правовий метод, що дозволив дослідити історико-правові засади організації управління військово-промисловим комплексом України (підрозділи 1.1–1.4). Адміністративно-правовий статус суб'єктів управління об'єктами державної власності в оборонно-промисловому комплексі було висвітлено й систематизовано на основі методу документального аналізу (підрозділи 2.2, 2.3). Спираючись на логіко-семантичний метод, узагальнено й удосконалено теоретичні основи визначення теоретичної основи понятійно-категоріального апарату адміністративно-правового статусу суб'єкта управління об'єктами державної власності в оборонно-промисловому комплексі (підрозділи 2.1, 2.4). За допомогою системно-структурного методу згруповано й охарактеризовано адміністративно-правовий статус суб'єктів управління об'єктами державної власності в оборонно-промисловому комплексі (підрозділи 2.1, 2.2). Завдяки використанню формально-юридичного методу та методу прогнозування стало можливим з'ясування та виокремлення деяких недоліків у сфері ефективного управління об'єктами державної власності оборонно-промислового комплексу

(підрозділ 3.2), а також деякі передумови та стан реформування системи управління у сфері оборонно-промислового комплексу (підрозділ 3.1). У дисертаційному дослідженні було використано й інші загальнонаукові та спеціально-юридичні методи, що також сприяло комплексності, системності й повноті дослідження.

Науково-теоретичне підґрунтя дослідження становлять наукові праці фахівців у галузі філософії, теорії держави і права, адміністративного права, інших галузевих правових наук. Нормативною основою дослідження є Конституція України, кодифіковані нормативно-правові акти, закони і підзаконні акти, нормами яких прямо чи опосередковано визначено систему управління у сфері оборонно-промислового комплексу. Інформаційну й емпіричну основу дослідження становлять узагальнення практики діяльності правоохоронних органів, довідкові видання, статистичні матеріали, а також власний практичний досвід.

Новизна та достовірність наукових положень, висновків та рекомендації, сформульованих у дисертації. Дисертація Ярусевич Анни Сергіївни є комплексним дослідженням адміністративно-правового статусу суб'єктів управління об'єктами державної власності в оборонно-промисловому комплексі. На основі здійсненого дослідження сформульовано ряд наукових категорій та практичних рекомендацій, зроблено конкретні висновки та пропозиції, які у своїй сукупності мають певний ступінь наукової новизни. У ньому дисертантка чітко, логічно та науково обґрунтовано викладає переважну більшість теоретичних та практичних положень, що стосуються проблеми адміністративно-правового статусу суб'єктів управління об'єктами державної власності в оборонно-промисловому комплексі. Основним здобутком авторки, безумовно, є те, що дисертаційне дослідження є одним із перших у вітчизняній юридичній науці адміністративного права комплексним правовим дослідженням адміністративно-правового статусу суб'єктів управління об'єктами державної

власності в оборонно-промисловому комплексі. Особливої уваги потребують окремі аспекти дисертаційного дослідження, які відображають його наукову новизну.

Досліджуючи правовий статус новоутвореного акціонерного товариства «Українська оборонна промисловість» встановлено, що саме на нього покладається подальше управління корпоративними правами (до них відносять частки у статутному капіталі) щодо господарських товариств в оборонно-промисловому комплексі (перетворені підприємства) та виконання функцій уповноваженого суб'єкта господарювання з управління відповідними об'єктами державної власності в ОПК щодо тих об'єктів, які не входять до складу статутного капіталу таких господарських товариств в оборонно-промисловому комплексі.

Водночас акціонерне товариство «Українська оборонна промисловість» як уповноважений суб'єкт управління об'єктами державної власності здійснює повноваження щодо державних підприємств, зокрема й до яких належать казенні підприємства, що на момент припинення функціонування Державного концерну «Укроборонпром» входили до його складу, тобто до того, як було здійснено перетворення на господарські товариства (стор. 83).

Значний науковий інтерес становить позиція щодо характеристики особливостей правового статусу державного підприємства та правового режиму його майна, а саме наявність законодавчих обмежень щодо правомочності підприємства в питаннях розпорядження окремими видами майна. Крім того, окреме законодавство закріплює і спеціальні правила управління майном державного підприємства, зокрема й щодо порядку розпорядження ним у спосіб його відчуження (стор. 125).

Запропоновано розмежувати повноваження Державного концерну «Укроборонпром»: 1) повноваження, якими наділені міністерства, інші органи виконавчої влади та державні колегіальні органи; 2) повноваження, якими наділені державні господарські об'єднання; 3) особливі повноваження для

управління об'єктами державної власності в оборонно-промисловому комплексі (не притаманні жодному суб'єкту управління об'єктами державної власності) (стор. 158).

Заслуговує на увагу висновок дисертантки, що основною відмінністю акціонерного товариства «Українська оборонна промисловість» від Державного концерну «Укроборонпром», крім організаційно-правової форми, є повна переорієнтації предмета діяльності на діяльність з управління суб'єктами господарювання (діяльність головних управлінь) з метою отримання прибутку та сприяння розвитку сил безпеки і сил оборони (стор. 159).

Варто відмітити авторське дослідження відносно доцільності того, що акціонерне товариство: 1) не маючи статусу органу державної влади, 2) не будучи державним замовником і стороною державних контрактів з оборонного замовлення, 3) не маючи законних повноважень щодо регулювання господарської діяльності виконавців оборонного замовлення, 4) не несучи жодної відповідальності за договірними зобов'язаннями, все ж володітиме, зокрема, певною, інформацією з обмеженим доступом (стор. 193).

Зазначені висновки дисертантки мають певний науковий інтерес, оскільки вони стосуються питань адміністративно-правового статусу суб'єктів управління об'єктами державної власності в оборонно-промисловому комплексі. А також передбачають виокремлення основних недоліків такого управління й пропозиції способів його вдосконалення. Ці висновки можуть бути цінними для науковців, що досліджують адміністративно-правовий статус суб'єктів управління об'єктами державної власності в оборонно-промисловому комплексі. Ці висновки можуть бути корисними для органів державного та корпоративного управління об'єктами державної власності в оборонно-промисловому комплексі, оскільки можуть

сприяти покращенню управління оборонно-промисловим комплексом і підвищенню ефективності його функціонування.

Анотація у стислій формі містить основні тези дисертації та викладена двома мовами (українською та англійською).

Наукове та практичне значення роботи. Аналіз змісту роботи свідчить про високий науковий та практичний рівень проведеного дослідження щодо адміністративно-правового статусу суб'єктів управління об'єктами державної власності в оборонно-промисловому комплексі. Робота є самостійною, добре обґрунтованою, комплексною та має чітку структуру.

Авторка дійшла до важливих науково-теоретичних та прикладних висновків, що мають значущість як для науки адміністративного права, так і для практики. Результати дослідження дозволяють обґрунтувати нові положення та визначити їх важливість у відповідній галузі.

Загалом, робота підтверджує високий рівень дослідження адміністративно-правового статусу суб'єктів управління об'єктами державної власності в оборонно-промисловому комплексі. За результатами проведеного дослідження у першому розділі дисертації розкрито історико-правові засади організації управління військово-промисловим комплексом України

У другому розділі дисертації охарактеризовано види суб'єктів управління об'єктами державної власності в оборонно-промисловому комплексі, зокрема Кабінет Міністрів України, Державний концерн «Укроборонпром» та Акціонерне товариство «Українська оборонна промисловість».

За результатами проведеного дослідження у третьому розділі дисертації: визначено передумови та стан реформування системи управління у сфері оборонно-промислового комплексу та охарактеризовано напрями підвищення ефективності функціонування суб'єкта управління об'єктами державної власності в оборонно-промисловому комплексі.

Імпонує змістовий теоретичний підхід до окреслення понятійно-категоріального апарату, особливо пропозиція щодо визначення адміністративно-правового статусу суб'єкта управління об'єктами державної власності в оборонно-промисловому комплексі, під яким йдеться про функціональне становище органів управління об'єктами державної власності, що визначається правовими, інструментальними та організаційними елементами, які у взаємопов'язаній конструкції розкривають місце, особливості впливу та умови діяльності таких органів у сфері управління об'єктами державної власності в оборонно-промисловому комплексі.

На мою думку, особливо значущими результатами дисертації є визначення дисертанткою, на основі критичного аналізу законодавства та поточної ситуації з аналітичних джерел, основних проблем управлінської діяльності у сфері оборонно-промислового комплексу та пропозиція щодо вдосконалення управлінської діяльності в оборонно-промисловому комплексі, особливо в умовах воєнного стану.

Дисертація має важливе наукове і практичне значення. Результати та рекомендації, які вона містить були застосовані у науковій, освітній та практичній сфері, про що свідчать акти впровадження (Додатки Б, В, Г).

Академічна доброчесність. Під час вивчення тексту дисертаційного дослідження та наукових праць Анни Сергіївни Ярусевич фактів порушення академічної доброчесності мною не було виявлено. У зв'язку з цим вважаю, що дисертація на тему «Адміністративно-правовий статус суб'єктів управління об'єктами державної власності в оборонно-промисловому комплексі» є самостійно виконаною науковою працею.

Апробація дисертації. Теоретичні положення дисертації, висновки та рекомендації оприлюднені на таких науково-практичних конференціях: «Реформування правової системи в контексті євроінтеграційних процесів» (м. Суми, 21–22 травня 2020 року), «Do desenvolvimento mundial como resultado de realizações em ciência e investigação científica» (м. Лісабон, 9

жовтня 2021 року), «Реформування правової системи в контексті євроінтеграційних процесів» (м. Суми, 20–21 травня 2021 року) та «Реформування правової системи в контексті євроінтеграційних процесів» (м. Суми, 19–20 травня 2022 року).

Оформлення дисертації відповідає вимогам, що висуваються до такого виду робіт і наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації».

Оцінка мови і стилю дисертацію. Дисертація написана українською мовою в науковому стилі.

Водночас, дослідження Анни Сергіївни Ярусевич містить дискусійні моменти та недоліки, висвітлення яких сприятиме більш повній та об'єктивній характеристиці результатів, отриманих автором:

1. Аналізуючи суб'єкти управління об'єктами державної власності в оборонно-промисловому комплексі недостатньо досліджено повноваження Мінстратегпрому, водночас акцентовано увагу на повноваженнях Укроборонпрому (АТ «УОП»). Вважаю, що повноваження Мінстратегпрому не досить деталізовані, а тому потребують додаткового уточнення.

2. У підрозділі 2.2. дисертації здобувачка наголошує, про необхідність встановлення додаткових критеріїв ефективності управління об'єктами державної власності в оборонно-промисловому комплексі – критерії щодо виконання державного оборонного замовлення (оборонних закупівель), державних програм і показники експортної діяльності та військово-технічного співробітництва. Водночас потребує додаткового обґрунтування зазначена позиція.

3. На сторінці 120 дисертації вказується, що «способом, який сприяє підвищенню ефективності функціонування державних підприємств оборонно-промислового комплексу, стало наділення Концерну повноваженнями, які притаманні органам контролю та створювали підґрунтя для порушення основного принципу управління об'єктами державної

власності, – заборона втручатися в оперативно-господарську діяльність підприємства». При цьому, приклади такого втручання не наводяться.

4. На сторінці 156 дисертації Анна Сергіївна вказує, що Уряд України протягом 2011–2023 років самоусунувся від регулювання порядку призначення керівників суб'єктів господарювання оборонно-промислового комплексу, а відповідні повноваження законодавчо делеговано Концерну, керівника якого, як було зазначено раніше, призначає на посаду Президент України. Однак, дана процедура реалізується саме за поданням Уряду України. Зазначена позиція авторки потребує уточнення.

5. У розділі 3 дисертації зазначено, що основним способом підвищення ефективності функціонування суб'єкта управління об'єктами державної власності в оборонно-промисловому комплексі, зважаючи на державну політику корпоратизації та корпоративного управління, є запровадження дієвого контролю з боку органів державної влади з визначенням критеріїв ефективності управління корпоративними правами держави, а головними державними пріоритетами, які потрібно брати до уваги під час визначення ефективності управління державними пакетами акцій у сфері оборонно-промислового комплексу та його суб'єкта управління, є виконання господарськими товариствами функцій підтримки національної безпеки й обороноздатності. Пропозиції щодо внесення змін до нормативно-правових актів, з приводу зазначеного, збагатили б дисертаційне дослідження.

Утім, зазначене вище стосується окремих дискусійних положень дисертації та у своїй сукупності не впливає на загалом позитивну її оцінку.

Викладене дозволяє зробити загальний висновок про те, що дисертаційне дослідження на тему «Адміністративно-правовий статус суб'єктів управління об'єктами державної власності в оборонно-промисловому комплексі», яке підготовлене за спеціальністю 081 «Право», відповідає вимогам наказу «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у

зкладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 року № 261 (зі змінами та доповненнями від 3 квітня 2019 року № 283), наказу МОН України від 12 січня 2017 року №40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами від 12 липня 2019 року) і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44), а її автор – Ярусевич Анна Сергіївна, заслуговує на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

ОФІЦІЙНИЙ ОПОНЕНТ:

доктор юридичних наук

професор

ректор Центральноукраїнського державного
університету імені Володимира Винниченка

ЄВГЕН СОБОЛЬ